

# MÁJUSTÓL NOVEMBERIG

Napló 2013-ból

I-II

*Ez amolyan tematikus napló. Összegereblyéztem a fenti hónapok szerűs dombjáról azokat a jegyzeteket, melyek arról szólnak, hogy az elszálló élet is élet*

## ***Hárítok***

Szorongás fog el már akkor is, ha más bajáról, szenvedéséről, nyomorúságáról hallok. Ha be is avatódom, s olyan helyzetbe kerülök, hogy meg illetve át is kell élnem azt, olybá veszem, mint kit büntet az ég. Félelemmel nyúlok a telefonhoz, amikor Attila testvérem hogyléte felől érdeklődöm, jaj, csak romlásról ne szóljon a nővér vagy az orvos vagy az őt látogató közeli ismerős, mert akkor mi lesz. Ha a feleségemnek valami baja van, tüneteket produkálok én is. A háritás egyik módja. Csökkentem a félelmet, ha feltételezem: a szenvedés nekem is kijárt.

Most, hogy a sógorom meghalt, a magam gyászát azzal mérsékeltem, hogy a hitvesemre koncentráltam, miként viseli a testvére temetésének procedúráját. És háritottam akkor is, amikor meggyőztem magam, mért nem kell jelen lennem a váratlanul és korán elhunyt Halmos Béla temetésén, s mért maradhatok el kedves festő rokonunk, Bodó Sándor gyászszerartásáról.

## ***Hogy volna jó elmenni***

A testvérem a kórházi ágyon már alig emlékszik valamire. Átszállították egyik helyről a másikra, közönyösen tudomásul vette. Amikor az agyvérzés még nem érte el az emlékezés fészket, de a beszédközpontot már félig, kidadogta, hogy nem akar élni, mivel nincs értelme. Most viszont, hogy méltatlan helyzetét nem érzékeli, egyetértően mindent tudomásul vesz, még mosolyog is hozzá.

Láttam annak idején Németh Lászlót, minden idők egyik legnagyobb zsenijét öregen a Várban, nyomorultan. A két lánya támogatta. Agylágyulása volt neki is, mint a testvéremnek. Ő előre tudta - orvos volt -, hogy mi vár rá. Márainak meg mindene elaggott, csak az agya nem. Ő viszont öngyilkos lett.

Sorsotok előre nézzétek, idézem hamis módon Bacsányit, de közben magamra gondolok. Ugyan mit tartogat a sors? Halmos Béla állítólag álmában halt meg.

A sógorom szegény hogy küzdött a halállal! Mondhatni, hősiesen. Nem akarta magát megadni az elmúlásnak, pedig hol volt már az élete a teljes értékűségétől! Az egész emberi léte a folyamatos küzdés jegyében zajlott, s mintha a küzdelem maga a génjeibe is beitatódott volna. Nem feladni, soha sem feladni! - így élt.

Betegen is harcolt, a betegség ellen is harcolt. A halálról meg nem is akart tudomást venni, beszélni róla nem lehetett. Aztán mégis bekerült a koporsóba. Ahogy valamennyien bekerülünk oda, vagy az urnába, esetleg vízzel spriccelnek a levegőbe. Mondhatjuk: Porból lettünk, porrá leszünk, másként, „bizony por és homu vogymuk.”

### ***A dédunokám lába a gyászzenére is táncot jár***

A sógorom temetésén, Debrecenben, nyitányként már, ahogy gyülekeztek a gyászolók, muzsika szólt, kihangosítva. Hallotta a két éves dédunokám is, aki, míg a szertartás el nem kezdődött, ott sétáfkált a szülőkkel a krematórium előtti téren, futkározott a temető útjain, ám, ahogy meghallotta a zenét, rögvést megállt, s a gyászzené ritmusára néptáncos mozdulatokra ragadtatta magát, csapkodta a combjait, ahogy a táncházban a felnőttektől látta, tette ezt csak úgy magának, nagy élvezettel. S én, miközben néztem a gyereket, szívemben szomorúsággal, mosolyogni kezdtem.

Hát igen, mondtam, ilyen az élet, másként szólva: ez az élet. Jövünk és elmegyünk.

### ***Az élet azért csak-csak!***

A Tisza az idén is fantasztikus. Jó a vize, s az inokai szabadstrandon alig sűtkérezik, ugrál, vagy úszik valaki. Igaz, meredekebb a partja, a jó kvarcos-homokos partja, mint tavaly, és kánikulai napokon még estefelé is olyan forró, hogy kapkodni kell a lábat, ha nem akarja égetni az ember a talpát. Lebicajozni a töltésen, meg a töltés alján, késődelutánon, a fák árnyékában, jófajta erdei ájert szagolgatva, ez az élmény hál istennek még most is megadatik. Az úszás öröme is, meg a Tisza-parti meditációé is.

Ám, ha már indulna az ember felfelé, megnézi előbb az útvonalat, mint érje el a fának döntött biciklijét, mert bizony, ahogy írtam, meredek ez a homokos oldal, s nagyon-nagyon figyelmeztet; megöregedtél fiú. Pihenőket kell tartanom, ahol nyugodtabban szuszogok, s úgy megyek stációtól stációig, mint a vers hőse Kányádinál, fától, fáig.

De ha már fenn vagyok, pattanás a kerékpárra, irány haza, ahol már vacsorával vár az asszony. Én meg hozom a hűtött kűrti pálinkát, s mellé a sört, ha lehetett kapni, barnát. S még elmondjuk lábmosás után, Poirot nézése közben, mikor már az elalvással küszködünk, hogy ez is jó nap volt. Hogy még megadatott.

### ***Van valami megnyugtató az öregségben***

Márai azt írja: „Van valami megnyugtató az öregségben. Minden van még, az öröm is, a fájdalom is, ..., de másképp, sokkal kevésbé veszélyesen.”

Jómagam például még mindig kerékpározom. Azt sem mondanám, hogy lassúdad módon. Nyáron is, ahogy nyargaltam a kétkerekűn a Tiszához, s a töltésről ereszkedtem le az árterületre, a lejtőn lefelé - évek óta mindig így - úgy elhasaltam a kerékpárral, ahogy még soha. Én az oldalamba estem, a kerékpár meg rám. A kormány elgörbült, összevissza horzsoltam magam.

Van valami megnyugtató az öregségben. Tényleg. Feküdtem a gyepen, öregem, s megnyugodva, hogy már lent vagyok, tehát újabb esés belátható időn belül nem vár rám. Miután tehát felfogtam a helyzetemet, s elkezdtem örülni, hogy hasogat itt is, meg ott is – ezáltal konstatáltam, hogy eszméletnél vagyok - mondtam is magamnak: látod barátom, te is elmondhatod Illyés Gyulával, hogy doleo ergo sum, fájok tehát vagyok. Majd próbáltam kiszabadulni a rám tekeredett kerékpár fogságából, a hagyományostól eltérően, szép lassan, mondhatni, más módon, mint eddig. Próbáltam lábra is állni, s majd miután ez sikerült, a kormányt megkíséreltem ki is egyenesíteni.

Aztán elindultam, horzsoltan, hazafelé. Basszus, mondtam egy idő után, nem vettem észre, leesett a kosaram a csomagtartóról, mehetek vissza. Tényleg minden van még, öröm is, fájdalom is. Megvolt a kosár, senki nem vitte el, ennek örültem, a fájdalom meg, most fokozódott csak igazán.

Hogy is írja Márai: „Van valami megnyugtató az öregségben.”

### ***Kortünet volna?***

Nemrég történt, hogy egy reggeli járattal Pestre akartam jönni. Kürtről. Jól fel voltam pakolva, a táskámon, meg egy rakott szatyron kívül cipeltem egy ötliteres pálinkás demizsont is. Míg a buszra vártam, mindig késni szokott, leraktam a cuccomat a buszmegálló kövezetére, magam meg leültem a kertet óvó vaskorlátra. Aztán bejött tohonyán a járgány, megkaptam a demizsont, s beraktam annak csomagtartójába, magam meg felszálltam az első ajtónál, s el is helyezkedtem, miután megváltottam 205 forintért a kiegészítő jegyet. Ahogy szoktam, nyitom a táskámat, hogy elővegyem a mappámat, belőle a fehér lapot, hogy majd írok, s szorul össze a szívem, te jó Isten, a táskámat minden személyes holmimmal a megállóban hagytam! Rögvest szólok a sofőrnek, hogy álljon már meg, engem meg tegyen ki, s mondom, hogy mi történt. Sajnáltni látszik nagyon.

A demizsont kiszedem a csomagtartóból, két kilométerre vagyok az indulás helyétől, s egyik kezemben a pálinkával, másikban a tömött szatyrorral indulok visszafelé, közben izgulok nagyon, csak találjam meg a barna mindeneseimet. S közben kalimpálok a szatyros kezemmel, hogy álljon meg valaki, aki kocsival jön. Öt autó húz el melletttem, és senki nem szán meg. Senki.

S akkor megszáll a kreatív szellem, s hívom a mobilomon Gyertyák Attilát, akiről tudom, hogy Kürtön dolgozik, amikor nem nekünk segít, hogy rohanjon a buszmegállóhoz, ott hagytam a bőrtáskámat. Szerencsém van. Attila szabadnapos, kocsiba is ül, a táskát megtalálja, s még elibém is jön.

Nagyot lélegzem, megnyugszom, s haza utazom a következő busszal.  
Kortünet volna?

### ***Seggen csúszik a télapó Adalék az öregedéshez***

Seggen csúszik a télapó, ismételve magamban a csúfolódó gyerekmondókát, miközben szedem Kürtön a zöldringlót. Szedem. Ha ez ilyen egyszerű volna, mint kimondani vagy leírni.

Kezdem azzal, hogy bő gyümölcsáldással szerzett örömet és munkát nekünk ez a tavasz. Alma, szilva, körte, sárga- és őszibarack nem látott mennyiségben termett a kertjeinkben, a szilvaágak nemcsak lehajlottak de egyik másik a tehertől le is tört, s most már csaknem három hete, hogy folyamatosan szedni kell a gyümölcsöt. Most éppen, mielőtt e sorokat írni kezdtem volna is, ezt cselekedtem, kapkodtam a cefrébe való zöldringlót. (Az eső zavart a számítógép mellé, ezért kezdtem el írni.) No, már most, hogy kapkodtam, ez amolyan szóbeszéd. Némileg korábbi időben volt hitelesen honos, amikor az emberfia még észre sem vette, hogy hajlókázik, kapaszkodik, guggol, amikor még édesanyám azt mondta: Menj csak fiam, s kapkodd fel a fa alól azt a kis himihumit! De ma, óh, jaj, semmi kapkodás!

Van egy kis gereblyénk, azzal szoktam volt összekapirgálni a szilvát, majd fogom az összecukható strandszéket, s azon ülve szedegetem a vedérbe (anarcsi tájszólás) a gyümölcsöt. Ma viszont a rézsűben lévő fák kerültek sorra, s a lejtőn mire is mehettem volna a székkal! Lehuppantam a földre, miután elkapartam a fenekem alól a szilvát, s tíz centinként haladtam előre, jobbra és balra, s rakosgattam a lehullott ringlót az edénybe, s közben szórakoztattam magamat, mondván, ni, mán, mint csúszik seggen a télapó!

Vajh ez is az öregség diszkrét bája kategóriájába tartozik?

Mindenesetre a gyümölcsből cefre lett s a cefréből pálinka. Arsz, így neveztem el. Alma és ringlőszilva egyesüléséből keletkezett párlat.

### ***A körtéről meg nagyapám***

Fenséges - apukám kedvelt jelzője - fenséges annak a körtének az íze, amely most érik viaszos sárgára, augusztus végén, a kürti kertünkben, azon a fiatal fácskán, amely unokaöcsém oltása eredményeként termi termését. Támasztó fák tartják a megrakott vékony ágakat. A kép is gyönyörű, ahogy csüngenek az öklömnyi sárga körték lefelé, mintha a föld is hívná őket, érjenek és essenek.

Az íze! Édes Istenem, mintha a nagyapám körtefájának a termését enném, miközben emlékezem a gyermekkor boldog nyaraira Váriban. Attól a körteíztől kerültem mindig extázisba, ami a nagyapám szőlejében termett a Langoda dülőben, mivel nekünk Anarcsón, ahol laktunk, a homokon ilyen körte sohse termett. Itt viszont, a Tiszamentén, Kürtön - talán Csaba rokonom éppen Váriból hozhatta a szemző ágat - újraélhetem a régi boldog vári-i nyarakat. Látom is

nagyapámat, az egyenes tartású, kicsi embert, vereses-ősz bajuszával, jóságos tekintetével - mindent megengedett nekünk pulyáknak, unokáinak, hogy szedjük és együk a gyümölcsöt, fúrjunk alagutat a szalmakazalba -, és látom a göcsörtös öreg fákat, ahogy potyogtatják a kürtihez hasonló termésüket a földre, mi meg szedjük és harapjuk az érett körtét, hogy csordul a szánk két oldalán lefelé az édes lé.

### ***Az ősök nyomában***

Az egyik, talán a legutolsó családi összejövetelünkön mondtam el, amit már korábban is gondoltam, hogy fel kellene ülnünk egyszer, nemsokára, addig, amíg fizikai és szellemi erővel bírjuk, egy bérelt mikrobuszra, nekünk, a családnak, aprajának és nagyjának, és végig kellene járnunk a családi emlékhelyeket, beleértve a fogalomba a temetőket is.

Szorongás fog el, tettem hozzá, ha arra gondolok, hogy úgy megyünk ki a világból, hogy értelmes leszármazottaink közül többen sohse látták, honnan is erednek, hová képzeljék távoli őseiket, az emlékezetesebb helyeket meg a sírokat – a Tátrában, Poprád-felkán már meg sincs -, ahol nyugszanak, Mindig is azt tanítottam, hogy múltismeret nélkül nincs jövő, s hogy tudnunk kell, honnan jöttünk, egyébként hézagos marad az önismeretünk is.

A hangos monológot viszonylag hamar befejeztem, mivel láttam, hogy bólogatnak, mondták, jó ötlet. Kételyek is megfogalmazódtak persze, de az is, hogy szervezzünk előtte egy nagy családi kört, amelyikben, mintegy előkészítjük magunkat az útra; mit kell előre tudni, olvasni...

A mag, mintha el lenne hintve.

### ***Valami mindig eszembe jut***

Várom a kelenföldi állomáson az intercityt, amely majd Pécsre visz. Most másztam föl az aluljáróból, amely maga a fürtelem, koszos falfelületek ákombákomokkal telefestve, telefirkálva. (Érthetetlen, hogy erre ne legyen pénz, egy kis mészre és meszelőre, hogy addig is, míg át nem rendezik, ne undorral rohángáljon a föld alatt a polgár, aki vonathoz siet, vagy vonattól célirányosan valahová. Vagy csak az állomás egyik oldaláról a másikra.) Alig vártam, hogy a 13-ik sínpár feljáróját elérjem, s a lehető legfürgébben, amire csak képes a magamfajta öreg honpolgár - ím már másodszor írom a polgár szót, de most másodszor komolyan -, hogy fenn napot lássak, meg síneket. Mindkettőt szeretem, a nap szórja a fényt, és attól elfelejtem az aluljáró kedélyromboló mocskát - arra is gondoltam, hogy a pokolba vezető út sem nézhet ki másképpen -, a sínek meg, mindig is rábámultam, ahogy a végtelenbe futnak, és mindig egymás mellett. Kamasz koromban a talpfákon kedvtelve lépegettem, meg jártam a sínen, kipróbálva, hány méteren át bírok rajta egyensúlyozni, az

meg külön gyönyör volt, a vonat-kocsi végéből nézni a mögöttünk elmaradozó, de az ég aljáig futó sínpárokat.

Ezt az élményt most újból átélhettem, ahogy Pécsről utaztam visszafelé, az utolsó kocsihoz szolt ugyanis a helyjegyem. Megidéződött a gyerekkor, a bejáró tanulóskor, Anarcsról Kisvárdára.

De végül is, nem erről akartam én szólni, hanem, ahogy felértem a felszálló szigethez, a vonatot még nem jelezték, jómagam készültem leülni egy padra, hogy belenézsek a Metropol nevű ingyenújságba, amikor megakad a szemem egy vasúti szerelvényen, lejjebb tőlünk vagy 8 méterrel, talán a 15-ik vágányon, tehervonat, telisdeteli cukorrépa szállítmánnyal. S máris látom magamat, 12 éves fiúcskát az anarcsi vasútállomáson, ahogy ősszel, ilyen időben, mint a mostani, mint sietek a vicinálisunkhoz, hatalmas cukorrépa hegyek mellett, melyeket lovas szekereken hozott rakományokkal folyamatosan töltenek még magasabbra a paraszti öltözetű emberek. Mi cukorrépát nem termeltünk, de harapdálni, csak úgy nyersen, szerettük, jó édes volt.

Később meg, 1945-ben, Nyíregyházán, amikor a szovjetek által fel lettünk szabadítva, s cukrot még nem lehetett vásárolni, testvéreimmel együtt, mindig éhes diákokként a cukorrépából főzött melaszt ettük. Úgy emlékszem, hogy szerettem is.

S látom magam 1959-ben, barátságtalan őszi időben, amint szedjük a cukorrépát. Gimnáziumi tanítványaimmal egy Debrecen környéki termelőszövetkezetben ekként építjük a szocializmust. Kötelező. Segíteni kell a betakarítás munkáját. És az osztályfőnök a felelős, mint dolgoznak a diákjai. Hogy én hogy utálkoztam! Az illetén való társadalmi munkát, mert annak hívták, megalázónak tartottam, és erkölcstelennek is természetesen. Szinte ingyen dolgoztak a gyerekek, bér szinte semmi, s ha adtak is valamit, az az iskolai KISZ kasszájába folyt. Nem is ellenőriztem a diákjaim munkáját, úgy dolgoztak, ahogy akartak. Azt sem vizsgáltam, ki dugta az ott álldogáló gépkocsi kipufogójába a cukorrépát, csak úgy brahiból, hogy az ne tudjon elindulni. Nem is tudott. Ezt amolyan osztályharcos csínynek tekintettem.

Még tovább emlékezgettem volna, bámulva a cukorrépás szerelvényt, de befutott a vonatom, s én felszálltam, s lejegyeztem azt, ami addig eszembe jutott,

Túnődöm is, mi mindenről jut eszébe az embernek valami! Így a vége felé! Mint tetszenek tapasztalni, már/még a cukorrépás vagonokról is.

Nem is írtam, de én a testvéremhez, ágyhoz kötött, beteg testvéremhez utaztam Pécsre, aki, már a közös gyermekkorunkra sem emlékszik, sem a vicinálisra, sem a bejárásra, nem a cukorrépára...

### ***A régi kuckót újra lakjuk***

Az unokámék elhagyták az első emeleti lakásunkat, a régi kuckót, miután úgy gondolták, hogy most már megtehetik, hogy házat béreljenek Pest környékén.

Nő a két gyerek, bírják anyagilag is, nincsenek rászorulva a mi nagyvonalúságunkra, hogy szeretetből lakjanak továbbra is a Jégverem utcában. Mekkora élmény! Újra rendezzük a lakást! S lesz megint helye a tárgyainknak, a könyveknek, s tudunk ismét vendégeket fogadni! Még háló vendégeket is, vidéki rokonokat!

És ha próbálok, nem zavarom a mindennapi életmenetet. Ha meg szikrázik a levegő, van hová elvonulni. S mint fiatalabb korunkban, újra tervezünk.

### ***Hohó, változtatok!***

Új viselkedésformára kezdem mostanában tanítani magamat. Eddig, ha Kósa Vilma keresni kezdett valamit is a lakásban, s kis idő után megszólalt, hogy nem láttad, s pláne, ha ekként szólított meg, hogy hová titted, akkor az én zsigeri válaszom, meglehetősen magas frekvencián, ekként hangzott:

- Az állandó kereséssel teljesen megőrjítesz! Mért nincs mindennek helye ebben a k... lakásban! Egyébként is tudhatnád, hogy én mindent mindig a helyére teszek. Mivel én az agyammal gondolkodom. Te vagy az, aki állandóan pakol, aki képtelen a karját maga mellett tartani akár öt percig is, neked mindig muszáj csinálni valamit, ha mást nem, a kezedbe eső tárgyat egyik helyről a másikra helyezni.

Kósa Vilma válaszol természetesen, s emelt hangon kioktat: Ne kiabáljak!

Tíz perc múlva - akkorra megkerül a keresett valami, kulcs, szemüveg, orvosság – mintha nem történt volna semmi, szólít:

- Tibikém most már együtt valamit, gyere reggelizni.

Én:

- Kérsz egy korty unikumot?

- Persze, csak hozzád poharat.

Ja, az új viselkedésforma, melyre kezdem mostanában tanítani magamat. Nem szólok meg, amikor elkezdünk keresni valamit. Csak magamban mondom el azt, amit eddig hangosan.

Hát igen! Mostanában én is többet keresgélek a lakásban, hol ezt nem találom, hol azt, s azon kapom magam magamat, hogy kérdezek: Vilka nem láttad ...? Vagy. Nem tudod, hová titted a ...?

### ***Elkezdünk többet beszélni a halálról***

A feleségemnek váratlanul, minden előzmény nélkül, fájni kezd a háta, a dereka fölött - ijedten a veséjére gyanakszik -, én persze pánikba esem, hogy mi lesz. Engem meg másnap, megint csak váratlanul és minden előzmény nélkül, rázni kezd a hideg, mindent magamra húzok, mégis fázok, s közben arra gondolok, milyen kiszolgáltatottak is vagyunk.

Percek alatt oda a magabiztosságunk, nem akarunk semmit, csak fájdalomcsillapítót, csak lázcsillapítót, Voltaren kenőcsöt és forró teát. Csak a

lányunk megnyugtató hangjára áhítozunk. Végig fut rajtunk, hogy nincs végrendeletünk, mi minden nincs körülöttünk elrendezve, s imádkozni kezdünk, másként, mint egyébkor. A feleségem, noha fáj a dereka, de a forró lábfürdő után ölébe veszi a lábamat, és bekrémezi az általa készített kalendulavirágkrémmel, én meg, mikor jobban érzem magam, kísérem az orvoshoz, masszírozom a derekát.

Volna még dolgunk, gondoljuk, s reménykedünk, hátha megadatik élnünk még egy darabig! Mindazonáltal mintha többet kezdenénk beszélni a halálról!

### ***Pékműhelyem van odabenn***

Volna okom megharagudni, karthauziként elnémulni, túskevárba húzódni, felmászni az elefántcsonttoronyba, elmerülni a belső végtelenben, de nem, nem tehetem, kifújom a mérget magamból, elpárologtatom a sértődöttséget, s engedem magamat magam által meggyőzetni, hogy még nem vagyok felesleges, hogy még van dolgom.

Ha kell, elnézést kérek, ha kell, megmondom a magamét, ha kell, megerőszakolom magamat és hallgatok, de ha alkalom adódik, legszívesebben azt mondom, Weöres Sándor soraival: „*Várjatok, pékműhelyem van odabenn, majd táplál most még forró kenyérem.*”

### ***Egy este nyugdíjaséknál***

Az asszony éppen refluxálni készül. A tálcán lévő vacsora mellette. Ő maga nyársnyelő testtartásban ül a kanapén, szemei kissé guvadtan egy pontra merednek, de nem a televízióra, noha ott éppen Colombo gesztikulál, átlátszó infantilizmussal éppen megköszönni készül a potenciális intellektuális gyilkosnak, hogy segítségére sietett, a nyomozás sikerességét előre viendő. És ott a férj is, aki a feleségével srégvizaví, egy fotelben ül, egy kerek asztal mellett, csakhogy ő lazán ücsörög, kezében tányér, tele gombapaprikással. Maga készítette, az imént tömte tele a száját, ízlik a főztje, amikor is észreveszi, hogy az asszonynál valami készülődőben van, ismeri már a tartást és a tekintetet, meg is kérdezi, miután lenyelte a kenyérrre tunkolt gombás zaftot, a gombát már korábban lenyelte, kérdezi, hogy csak nincs valami baj. Általában nem szereti, ha baj van nála, meg egyáltalában nem szereti, ha baj van. Válaszol is a hitves, mutat a torkára, hogy gombóc, ami azt jelenti, hogy az étel se le, se fel. De már rohan is kifelé, már ha rohanásnak lehet nevezni azt a becsípődéses járást. Ezért is főzött ezen a napon a férfiú, mivel reggel, egy rossz mozdulat, kint esett az eső, párás volt a világ, s az asszony már is szedte a fájdalomcsillapítót, kente magára a kenőcsöt. Nos, a férfiúnak – aggastyán – magának is elmegy a kedve az étkezéstől, mint majd kiderül, átmeneti időre csupán, és figyel, füleit hegyezve figyel, hányszor hallja a zubogó hangot a mellékhelyiségből, hogy következtetni tudjon, mint alakul a további esti program, de hála Istennek, az



asszony, visszatérve a szobába, újra beül a televízió elé, s ha nem is eszi tovább a férfi főztjét – mentegetőzve hangsúlyozza, hogy nem ő volt a ludas, a gomba remek volt, sőt fantasztikus, egy szőlőszem hibáztatható mindenért, amit melleleg bekapott -, de elmajszol egy szelet pucér kenyeret, és kér egy kevéske pálinkát, s úgy néz ki, hogy minden rendben van, lesz.

A férfiú ezek után úgy dönt, hogy folytatja a vacsorát, sajnálja ugyan, hogy a párja éhen maradt, de neki ízlik, amit csinált, s amit a tányérjára rakott, azt el is fogyasztja, sőt, hogy ne kelljen magát a kelleténél jobban nyugtalannak éreznie, el is hiszi a refluxáló asszonynak, hogy tényleg nem az ő étke irritálta annak torkát. Ezek után kiviszi a konyhába a tálcákat, a tele és a kinyalt tányérral, meg az eszcájgot, s ő is nézni kezdi, hogy egy ravasz csellel, mint szerez bizonyítékot Colombo az értelmiségi gyilkos leleplezéséhez. Az asszony, akit kimerített az említett közjáték, lefekszik, s pillanatokon belül el is alszik, a férj meg lesi a szuszogást, vajh végig alusszák-e az éjszakát.

### ***Mosolygós köszönet az erdőben***

Egy novemberi szombaton feltúráztuk magunkat a budai hegyekben lévő Árpád kilátóhoz, onnan meg lefelé a Fenyő gyöngyéhez. A nap sütött, az avar zizegett, gombát ugyan nem találtunk, noha kerestünk, de élveztük az erdei bandukolást, mentünk lassan komótosan, hol egymás mellett, hol egymás után, s szemben velünk turisták, csoportban, és magánosan, lányok is, anyuka hátán a gyerekével, kocogó férfiak és hölgyek, s olvass csodáról, mindenki mosolygott, s tudod mikor, amikor ránk köszöntek, mert senki nem ment el mellettünk, hogy kedvesen ne üdvözölt volna. Kedvesen, hangsúlyozom, mivel nem azt bökték felénk, mint szokták az üzletekben, s a fiatalok már falun is, hogy, hogy „jonapot”, vagy, hogy helló. Itt az erdőben, a hegyek oldalában, ezt olvastam ki a ránk villanó tekintetetekből, a meleg köszönő hangsúlyokból: De jó hogy itt baktatok ti is, de jó, hogy bírjátok, de jó, hogy vagytok. Családias lett ettől az erdő. A házunk lépcsőházában, érdekes, még sohse éreztem ilyet, pedig ott ismerősökkel szokott az ember találkozni.

A jó hangulat bennünk még akkor is munkálkodott, amikor a buszra szálltunk. Ha Kósa Vilma nem panaszkodik, hogy megfájdult a dereka, tán még azt is írhatnám, idillként éltük meg ezt az erdei kirándulást. Minden bizonnyal a mosolygós köszönésektől.

### ***Most már magamtól félreállok***

A Magyar Drámapedagógiai Társaság új elnöke nagyon kedvesen hívott, hogy menjek el arra a kerekasztal beszélgetésre, amelyen az oktatás, a nevelés mai dolgairól beszélgetnek. Bizony, hogy örültem, amikor eszembe jutott; hiszen én nem is leszek Pesten akkor! Így aztán őszintén mondhattam: köszönöm a

meghívást, de ne számítson rám. Majd hívott a közgyűlés körüli eseményekre is, bemutatók megtekintésére, de én már döntöttem, nem megyek el.

Valamikor még bántott, hogy noha örökös tiszteletbeli elnöke vagyok a Társaságnak, az utánam következő vezetés nem bíz meg érdemi feladatokkal, a későbbi meg protokollárisal sem. Pedig akkor még szerettem volna érdemben beleszólni a mozgalom, az egyesület irányításába. Hetven éves korom után is még tele voltam konstruktív, megítélésem szerint, hasznosítható elképzelésekkel. Nem kellettem, partszélre tettek, labdába nem rúghattam.

Mára viszont én vesztettem el a kedvemet. A jelenlegi elnök hív, de úgy vélem, most már nem akarok focizni. Játszanak nélkülem.

Cserebogár, sárga cserebogár!.

### *Stigma*

Nézem az újabb fotókat, a rólam készült baráti és tanítványi portrékat, melyek a nyolcvanötödikem körül készültek, miközben köszöntöttek, miközben szöveget mondtam, vagy olvastam, nézem a fotókat, amelyeken le van lapítva a hajam, s kontyba, vagy mibe kötve hátul, nézem, s valami olyasmit veszek észre baloldalt, a halántékom fölött, amit eddig soha, hogy több, diszkrétén kidudorodó, egyben pirosuló, nem is tudom, szemölcsnek vagy anyajegynek nevezhető micsoda jelent meg rajtam. Gondolom, nem most hirtelen, nem a nyolcvanötödik tiszteletére, plecsni helyett vagy gyanánt, hanem fokozatosan, csak eltakarta az odahulló hajam, a hajam, amellyel szorosnak mondható rokoni kapcsolatban élek már évtizedek óta, ő nem akarta, hogy lássam, mint foltosodik be büszke homlokom. Igen, a hajam nem akart nekem szomorúságot okozni. Mindenesetre tény, hogy én eddig ezeket a pirosuló gusztustalanságokat nem vettem észre, vagy ha észre is vettem, úgy tettem, mintha nem, igazából nem is volnának ott – valaki mondta, hogy a szexuális aktus mindenekelőtt az agyban jön létre, a valóságban aztán vagy igen vagy nem, meg már nem is lényeges, hogy hús-vér nő is legyen a dologban –, nos, tény, hogy én valóságosan csak most fedeztem fel magamon ezeket az oda nem illő foltokat, s hökkentem is egy nagyot, oly igen nagyot, hogy az agytekervényeim a szokásosnál is gyorsabban kezdtek pörögni, s röptültem visszafelé vagy harminc-negyven évet, s akár hiszed, akár nem, édesanyámat láttam nyolcvan éves kora körül, amint kiülnek a homlokára, a szép, tiszta, okos homlokára azok a pirosuló micsodák, azok, amik nyolcvanöt körül immár rajtam is láthatók.

-Anyám fia vagyok, mondtam rátartian - szerettem ráhasonlítani -, és rezignáltan, hogy ebben is. S egy kicsit sajnálni kezdtem magamat.

- Hiába mondják, hogy nem is látszol annyi évesnek, amennyi vagy, anyám stigmája immár rajtam. És beszél helyettem.

### ***Az idő és a közöny fertőtlenít***

„Az idő és a közöny fertőtlenít” - írja Szabó Lőrinc a *Különbékében*, a versben, melyet a májusi búcsúelőadásomon is elmondtam -, s valamiképpen ekként vagyok magam is magammal, most, hogy az idő a másodszori nyugdíj-korrig röptetett, mintha az eltelt idő hozta volna magával a közönnyt is, mintha az idő hozta közöny bennem is végezné fertőtlenítő munkáját.

Csökkennek negatív erőim! Mintha jobban tudnám kezelni az indulataimat, mintha kevesbednének a haragvó bacilusok! Mintha nem volnék olyan nagyra az igazságérzetemmel! Kevésbé is utálkoznék! Mintha gyarapodnának a szeretet-vírusok. Nem annyira fontos! - mondom egyre többször magamnak, olyasmire, amin máskor fel-felhorkantam. Ne idegesítsd magad, majd megoldja az idő - ilyesmikkel is csillapítom magamat! Csatároznak az emberek, hát csatározzanak, ne avatkozz bele. Nem a te dolgod, hogy mi lesz a holnap! – takarózom Ady szövegével.

Megsértenek, nem kérnek bocsánatot, megpróbálom túltenni magam rajta. Nem válaszolnak a leveleimre, régi tanítványok, akiket szerettem és szeretek. Bizony hogy megsértődöm rájuk, ha ez évekkel ezelőtt történik! Sőt még azt is mondom, vagy írom dühödten, hogy nyalják ki a seggemet, ha megengedem.

De ma már elintézem a nevelatlenségüket azzal, hogy intelmet mormolok, mormogok magamnak. Magamnak bizony, és ekként: - s ettől meg is nyugszom némiképpen: Te vagy a hibás öreg, ezeknek a fiataloknak nem drámapedagógiát és nem játékot kellett volna tanítanod, hanem illemtant, nevezetesen, hogy levélre illik válaszolni!

Ma már mosolygok, és azt mondom: Szegény gyerekek, nem érnek rá, sok a dolguk, telve vannak gondokkal, a karrierjük építésével, sebeik nyalogatásával. És örvendezek is, hogy az idő hozta közöny ilyen szépen, békésre, nyugalmasra fertőtlenített.

Ámen

### ***Serkent a kegyes nép. A nyolcvanötödiken***

Azt kérdezte *Cserna Csaba* – váratlanul hangzott a kérdés, s én némi gondolkodás után válaszoltam -, azt kérdezte:

- Hogy érezted magad a műsor alatt, amit születésnap köszöntésére mutatott be a Társaságod?

A Társaság, az én kuckós baráti köröm. A köszöntés meg abból az alkalomból történt, hogy október 12-én megértem a 85. életévemet.

- Úgy, tudod, mintha nem is velem történnének a dolgok. Részt veszek egy színvonalas művészeti esten, ahol valami oknál fogva kitüntetett helyen, az első sorban kell ülnöm, s ahol igen jó irodalmi művek és zeneművek hangzanak el, melyek némi áttétellel hozzám is szólnak, s melynek zöme bennem is visszhangzik, egyike, másika még meg is ráz.

-Ne felejtse – folytatta Csaba –, hogy ez az előadás nagy-nagy szeretetben, gondos előkészítéssel született, s akik ott voltak, mind a nézőtérben ülők, mind a megszólalók, igencsak ragaszkodnak hozzád.

Ha van idő a beszélgetés folytatására, még ezeket mondtam volna el.

- Elsősorban magamat figyeltem. Meglepett, hogy különösebben nem vagyok meghatódva, pláne nem megrendülve. Viszont mindvégig boldog voltam, a lábujjamtól a fejem búbjáig.

Valahogyan természetesnek tartottam, hogy engem most köszöntenek. Mert akik köszöntöttek, azokat én is szeretem, s akiket szeretek, azok engem is szeretnek, s ezt a szeretetet, mindenki másképpen juttatja kifejezésre. Most is az egyik megölelt, másik köszöntőt mondott, volt, aki a nyakamba borult, ismét más a kezemet szorongatta, s ajándékot nyújtott át, s akinek volt tehetsége a művészi szólamra, az kiállt, illetve kiült. S ezt, ahogy mondtam, természetesnek tekintettem, mivel hasonló helyzetben én is ezt tettem volna, vagy teszem.

Az öregedés érzelmessé tesz, mondják, de az én szemem most nem párásodott be. Igaz, végig feldobott voltam. A felém áradó szeretettől mindenekelőtt, de attól is, hogy magam is tudtam adni.

Erre a napra időzítettem a legújabb könyvem megjelenését, a *Kőrösi huszonháromat*. S ezért én hónapokon át keményen dolgoztam, írtam, szerkesztettem, tárgyaltam, végül is sikerült itt átnyújtanom a kötetet azoknak, akik a megjelenését anyagilag is támogatták.

S mire figyeltem még! Kik azok, akik külön áldozatot is hoztak, akik külön készültek, akik előtte próbáltak, akik messziről jöttek, külföldről, és vidékről utaztak, a kedvemért. És persze rögtön kérdeztem magamtól azt is, vajon mért nincs itt Elek Gyuszi és Marosvári Erika, és írnak-e legalább, szóval, mért nincsenek itt azok, akik egykor közel álltak hozzám? Csak nem betegek? És annak is örültem, hogy oly sokan kérték, írjak bele a könyvbe. És én írtam is.

Körülbelül ennyit mondtam volna még el, ha van időnk, s még annyit Csabának: - Tudom, hogy kegyeltje vagyok a sorsnak, mivel megérhettem alkotó képességem teljességében, feleségemmel és családommal együtt ezt a kort, és kegyeltje vagyok, mivel ilyen barátokat kaptam az említett sorstól, én Istennek mondom, akik máig képesek körbemengetni a szeretetükkel.

Mellékesen, de azért mondom. Éhen maradtam a nyolcvanötödiken, mert mire az étkező asztalhoz érkeztem, a sok dedikálás után, egy darabka szendvics nem sok, de már annyi sem találtatott rajta.

Úgy hogy! Úgy, hogy semmi. Ettem tortát és ittam. És koccintottunk, és énekeltük, hogy *Serkenj fel kegyes nép*. És serkentünk. Félkettőig.

*Ennél jobbat, ha én kívánom, sem nyújthattam volna magamnak.* (Klasszikus metrumban a mondat. Kopogd csak ki!)